

Боштан А. В.,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТРИБУТИВНИХ СПОЛУЧЕНЬ У ТЕКСТАХ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ

У статті розглядаються особливості функціонування атрибутів у публіцистичному стилі сучасної німецької мови. Особлива увага приділяється характеристиці кожного виду атрибуту. Аналіз здійснено на матеріалі 3558 атрибутивних сполучень.

***Ключові слова:** атрибут, публіцистичний стиль, частота вживання, вид атрибуту.*

The article deals with the peculiarities of the use of various types of attributes in the modern German press. The paper focuses on the characteristic of each type of attributes. The investigation was conducted on the basis of 3558 attributive combinations.

***Key words:** attribute, journalistic style, usage frequency, type of attribute.*

Сучасний етап розвитку науки про мову характеризується зростаючим інтересом до ролі функціонального підходу у вивченні мовних явищ. При функціональному підході вихідним пунктом дослідження визначається певне загальне значення, спільна семантична функція, а після цього встановлюються мовні засоби вираження цього значення, що відносяться до різних рівнів мови. Атрибутивні відношення будуються на основі зв'язку прикметника або інших слів, що позначають якусь ознаку, з іменником. Для атрибута характерним є позначення ознаки, при цьому з усієї різноманітності ознак і властивостей, що притаманні особі чи предмету, він виражає ті, які є важливими для мовця в даний момент комунікації [11, с. 62].

Традиційно мовні явища досліджуються на матеріалі художньої літератури, адже саме цей стиль являє собою складний сплав, у якому відображається все багатство національної мови. Але й публіцистичний стиль, на нашу думку, заслуговує детальнішого розгляду, насамперед тому, що саме тут є можливість вивчати найновіші тенденції розвитку мови. Визначальною рисою публіцистичного стилю є поєднання логічної побудови викладу з емоційно-експресивним забарвленням.

Метою нашого дослідження є аналіз особливостей вживання атрибутів різного виду в текстах публіцистичного стилю.

Матеріалом для дослідження послужила вибірка атрибутивних сполучень з текстів публіцистичного стилю, загальна кількість яких склала 3558 сполучень. На основі вибірки ми розробили власну класифікацію атрибутів (детальніше про принципи класифікації атрибутів див. [1]). Результати класифікації наведені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Кількість атрибутів різного виду в текстах публіцистичного стилю

Вид атрибута		Кількість атрибутів
Препозитивні атрибути	Атрибут із родовим відмінком	76
	Атрибут, виражений прикметником	1318
	Атрибут, виражений дієприкметником	236
	Атрибут як частина складного слова	936
Σ		2566
Постпозитивні атрибути	Атрибут із родовим відмінком	429
	Прийменниковий атрибут	248
	Атрибутивні інфінітивні конструкції	23
	Підрядне означальне речення	192
	Прикладка	79
	Прислівниковий атрибут	3
	Сполучникове підрядне речення в ролі атрибуту	18
Σ		992
Σ		3558

Результати підрахунків показали, що частота вживання препозитивних атрибутів (2566 прикладів) в німецькій мові перевищує частоту вживання атрибутів постпозитивної групи (992 приклади). Такий результат видається нам закономірним, тому що основним видом препозитивних атрибутів є прикметниковий атрибут, основною функцією якого і є атрибутизація. Група постпозитивних атрибутів є менш кількісною. Причиною цього є, на нашу думку, те, що атрибутизація для більшості слів, що виступають у ролі постпозитивного атрибута, є вторинною функцією.

Як видно з таблиці 1, найчастотнішим видом атрибуту у публіцистичному стилі сучасної німецької мови є прикметниковий атрибут (1318 прикладів). Морфологічно прикметник характеризується своїм відмінюванням та здатністю змінюватися за ступенями порівняння, проте прикметники не здатні самостійно ідентифікувати предмет. Таку здатність вони отримують через процес атрибутизації [10, с. 555]. Наведемо приклади прикметникового атрибуту з нашої вибірки: *die legitimen Rechte* [1, с. 86], *das wirksame Mittel* [5, с. 17], *eine weiß-blaue Fahne* [2, с. 100], *der administrative Apparat* [4, с. 113].

Варто зазначити, що атрибут, виражений прикметником, часто містить розширення, яке розміщується завжди зліва від прикметника, наприклад: *der wirklich böse Bube* [2, с. 95], *die etwas ungewöhnliche Kleiderordnung* [2, с. 160], *die vermeintlich sicheren Anlagen* [3, с. 104]. У наведених нами прикладах бачимо, що розширення безпосередньо не

пов'язане з іменником-ядром, воно має зв'язок з ним лише через прикметник.

Атрибутизація за допомогою дієприкметника є цікавим явищем, насамперед тому що дієприкметники походять з дієслівної категорії. При атрибутизації вербальної категорії стає можливо виражати процеси та події. Дієприкметник I описує процеси та події як незавершені або такі, що тривають. Дієприкметник II означає наслідок процесу чи події або те, що вони вже завершилися. У нашій вибірці було зафіксовано 236 прикладів дієприкметникового атрибуту, як-от: *erlittene Beulen* [1, с. 41], *steigende Aktienwerte* [5, с. 15], *versteckte Kosten* [2, с. 85], *das gesetzlich garantierte Wechselrecht* [4, с. 103], *sterbende Menschen* [3, с. 99].

Ще одним видом препозитивних атрибутів є атрибут з родовим відмінком. Цей атрибут вживається, як правило, з власними назвами, наприклад: *Kagos Schloss* [2, с. 90], *Rößles Kollegen* [5, с. 6], *Europas Boulevards* [5, с. 8], *Israels Soldaten* [1, с. 86], *Stauffenbergs Kaltblütigkeit* [3, с. 34].

Далі розглянемо іменники-складні слова як один з видів атрибутизації. З точки зору функціональної граматики категорія атрибутивності може виражатися не лише на граматичному рівні через звичайні атрибути, а й на рівні лексичному. Типовим прикладом такого вираження є іменник-складне слово [11, с. 94]. Варто зазначити, що частота вживання цього виду атрибуту є досить високою (936 прикладів). Наведемо приклади з нашої вибірки: *Studentenwohnung* [1, с. 96], *Milliardenschulden* [3, с. 104], *Großinvestor* [5, с. 28], *Schleifgeräusch* [4, с. 73], *Inselgefängnis* [2, с. 130].

Постпозитивні атрибути у нашому дослідженні ми поділили на п'ять підвидів: атрибут із родовим відмінком, прийменниковий атрибут, атрибутивні інфінітивні конструкції, підрядне означальне речення, прикладка, прислівниковий атрибут та сполучникові підрядні речення в ролі атрибуту. Постпозитивні атрибути в німецькій мові є явищем менш дослідженим, ніж препозитивні. Їхня послідовність вживання у номінальній фразі, критерії розмежування та з'єднання з ядром атрибутивного сполучення ще досі залишаються проблемою, невирішеною до кінця [9, с. 3].

Найчастотнішим підвидом постпозитивних атрибутів у публіцистичному стилі сучасної німецької мови є атрибут із родовим відмінком. В результаті цього виду атрибутизації поєднуються два іменники, при цьому один із них – атрибут підпорядковується іншому – ядру атрибутивного сполучення через узгодження з ним у родовому відмінку: *das Ausmalen der Situationen* [1, с. 126], *die Farbe unserer Couch* [5, с. 15], *Qualifikationen der Manager* [2, с. 80], *die Chefin einer Werbeagentur* [4, с. 73], *das Vermögen der Anleger* [3, с. 104].

Досить високу частоту вживання (248 прикладів) було зафіксовано для прийменникового атрибуту, хоча атрибутизація і не є первинною

функцією прийменникової фрази. Прийменниковий атрибут служить як утворенню понять, так і допомагає їх ідентифікувати. Певною мірою за допомогою прийменникового атрибута можна уникнути двозначності у розумінні, як це іноді буває при атрибутизації з родовим відмінком [10, с. 560]. Прийменниковий атрибут є, на нашу думку, виразнішим тому, що прийменники мають лексичну специфікацію, на відміну від родового відмінка. З нашої вибірки можна навести такі приклади прийменникового атрибута: *Kampf um die Geschichte* [1, с. 26], *eine Welt ohne Barrieren* [5, с. 11], *ein Kachelwerk bei Regensburg* [2, с. 90], *Fehler im Management* [4, с. 113], *Wettstreit mit Konkurrenten* [3, с. 124].

Підрядні означальні речення є типовим прикладом атрибутизації за допомогою речень. Підрядні означальні речення виконують функцію ідентифікації предмета, яка їм властива більше, ніж звичайним прикметникам [5]. Наведемо приклади: *die Magie, von der man nicht weiß, woher sie kommt* [5, с. 16], *das Lied, das sie schon vor der letzten Wahl gespielt haben* [2, с. 100], *der Wandel, an den wir glauben sollen* [4, с. 118], *die Arbeiter, denen sie mit der Website eine Stimme geben will* [3, с. 119].

Підрядні речення з іншими сполучниками теж можуть вживатися у ролі атрибута. Очевидним є те, що частота їх вживання не є високою (18 прикладів): *Zweifel, ob der Geldsegen sinnvoll ausgegeben werden kann* [3, с. 19], *die Erkenntnis, dass ein gut laufendes Unternehmen seine Facharbeit braucht* [5, с. 25], *die Auffassung, dass ein Signal gegen die Neuverschuldung notwendig sei* [2, с. 15], *die Frage, ob die Nazca Mitglieder ihrer eigenen Familie rituell opferten* [1, с. 111].

Атрибутивні інфінітивні конструкції є дієслівним атрибутом, оскільки центром цієї атрибутивної конструкції виступає дієслово. Низька частота цього виду атрибута пояснюється тим, що лише невелика кількість іменників (переважно абстрактні) можуть приєднувати до себе інфінітивну групу в якості атрибута. У нашому дослідженні зустрічаються 23 випадки вживання інфінітивної групи у ролі атрибута, як-от: *Die Last, auch unschuldige töten zu müssen* [3, с. 34], *das Risiko, an Herzleiden zu erkranken* [5, с. 22], *die Drohung, illegal auf den Inseln lebende Personen zu deportieren* [4, с. 53], *eine Erleichterung, mich mal nicht um meine Frisur sorgen zu müssen* [2, с. 145], *das Bewusstsein, sein Leben über eigene Anstrengung zu organisieren* [1, с. 36].

Цікавим підвидом атрибута є прикладка. Вона разом із атрибутом у формі родового відмінка належить до іменникового атрибута. Прикладка узгоджується з ядром атрибутивного сполучення та ідентифікує його. Наприклад: *Jochen Pfeiler, Schulleiter* [3, с. 19], *Erik Pasche, der Leiter des Zentrums* [5, с. 31], *Launhardt, ein älterer Herr* [1, с. 46], *die Partei Die Linke* [2, с. 15], *Plaza Espana, eine große Straßenkreuzung in Managua* [2, с. 110].

Найменш частотним підвидом постпозитивних атрибутів виявився

прислівниковий атрибут. Такий результат видається нам досить закономірним, оскільки основною функцією прислівників є функція предикації і лише невелика кількість класу прислівника може атрибутизуватися. У нашій вибірці зафіксовано три випадки вживання прислівникового атрибуту: *der Pirat von heute* [1, с. 131], *im Jahr danach* [2, с. 55], *die Stille dazwischen* [2, с. 20]. З тієї причини, що можливості до атрибутизації у прислівників дуже обмежені, що прислівників, здатних атрибутизуватися існує лише невелика кількість, прислівникові атрибути розглядаються, швидше, як винятки.

В результаті дослідження текстів публіцистичного стилю сучасної німецької мови нами було зафіксовано найбільшу частоту вживання прикметникового атрибуту. Це підтвердило висунуту нами на початку дослідження атрибутів гіпотезу про те, що саме прикметниковий атрибут повинен виявитися найчастотнішим, оскільки саме прикметник своєю першою функцією має функцію вираження ознаки предмета. Найменшою частотою вживання у творах всіх авторів характеризується прислівниковий атрибут.

Перспективним для визначення закономірностей вживання атрибутів у публіцистичному стилі вважаємо застосування статистичних методів, а також проведення аналізу вживання атрибутів різного виду в текстах наукового стилю.

Література:

1. Боштан А. В. Види атрибутів у німецькій мові (на матеріалі твору Г. Граса “Бляшаний барабан”) / Боштан А. В. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Вип. 32. – Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2007. – С. 163-168.
2. Мацько Л. І. Стилiстика української мови / Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. – К.: Вища школа, 2003. – 462 с.
3. Поломошних Г. М. О некоторых семантико-синтаксических особенностях определения как члена предложения / Поломошних Г. М. // Вопросы лингвистической семантики. – Тула, 1976. – С. 15-21.
4. Рословец Я. И. О второстепенных членах предложения и их синтаксических функциях / Рословец Я. И. // Вопросы языкознания. – 1976. – № 3. – С. 74-88.
5. Суворина Е. В. Сложноподчиненные предложения с придаточным определительным в функционально-прагматическом поле атрибутивности (на материале современных немецких газет): автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04. – Самара, 2006. – 23 с.
6. Эйхбаум Г. Н. Обособленные инфинитивные и причастные обороты / Эйхбаум Г. Н. // Структура предложения в немецком языке. – Л.: Изд. Ленингр. Университета, 1973. – С. 106-113.
7. Эйхбаум Г. Н. Текстовые функции атрибутов / Эйхбаум Г. Н. // Вопросы функциональной грамматики немецкого языка. – Л., 1986. – С. 11-22.

8. Engel U. Syntax der deutschen Gegenwartssprache / Engel U. – Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009. – 309 s.
9. Gausland K. Zum postnuklearen Attribut bei Nomen im Deutschen / Gausland K. – Bergen: Universitätsverlag Bergen, 1977. – 274 s.
10. Sommerfeldt K-E. Form und Bedeutung der Attribute beim Substantiv in der deutschen Sprache der Gegenwart / Sommerfeldt K-E. // Fremdsprachen. – 1970. – Nr. 23. – S. 554-572.
11. Son S. Die Attribuierung im Deutschen und im Koreanischen / Son S. – Heidelberg: Julius Groos Verlag, 1998. – 264 s.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Der Spiegel. – №3, 12.01.2009. – 142 s.
2. Der Spiegel. – №6, 2.02.2009. – 162 s.
3. FOKUS. Das moderne Nachrichtenmagazin. – №4, 19. 01. 2009. – 130 s.
4. FOKUS. Das moderne Nachrichtenmagazin. – №7, 9. 02. 2009. – 130 s.
5. Die Zeit. Wochenzeitung für Politik, Wirtschaft, Wissen und Kultur. – № 50. – 26. 06. 2008. – 90 s.